

УДК 377.37.001

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ КЕРІВНИКІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Купрієвич В.О., старший викладач кафедри
державної служби та менеджменту освіти
Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
Національної академії педагогічних наук України

У статті порушено проблему професійного самовдосконалення та розвитку сучасного менеджера освіти; виявлено основні педагогічні умови професійного самовдосконалення керівників професійно-технічних навчальних закладів. З'ясовано, що керівник сучасного професійно-технічного навчального закладу має володіти навичками нового мислення, пов'язаного з проникненням менеджменту в управлінську діяльність керівників професійно-технічних навчальних закладів. У процесі аналізу практичної реалізації педагогічних засад управлінської діяльності керівника професійно-технічного навчального закладу запропоновано шляхи удосконалення такої діяльності. Визначено основні освітні напрями організації самоосвіти керівника професійно-технічного навчального закладу для постійного професійного зростання.

Ключові слова: керівник професійно-технічного закладу, педагогічні умови, професійне самовдосконалення, розвиток особистості, управлінська компетентність, освітні напрями, інновації в управлінській сфері.

В статтю затронута проблема професійного самосовершенствования и развития современного менеджера образования; выявлены основные педагогические условия профессионального самосовершенствования руководителей профессионально-технических учебных заведений. Установлено, что руководитель современного профессионально-технического учебного заведения должен обладать навыками нового мышления, связанного с проникновением менеджмента в управленческую деятельность руководителей профессионально-технических учебных заведений. В процессе анализа практической реализации педагогических основ управленческой деятельности руководителя профессионально-технического учебного заведения предложены пути совершенствования такой деятельности. Определены основные образовательные направления организации самообразования руководителя профессионально-технического учебного заведения для постоянного профессионального роста.

Ключевые слова: руководитель профессионально-технического заведения, педагогические условия, профессиональное самосовершенствование, развитие личности, управленческая компетентность, образовательные направления, инновации в управленческой сфере.

Kupriievych V.O. PEDAGOGICAL CONDITIONS OF PROFESSIONAL SELF-IMPROVEMENT OF HEADS OF VOCATIONAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS

The article is devoted to the problem of professional self-improvement and personal development of a modern manager in education. The main pedagogical conditions of professional self-improvement of the heads of vocational educational institutions are revealed. It is found that the head of the modern vocational educational institution should have skills of new thinking due to management are an integral component of the heads of vocational educational institutions. The author offers the ways of improving management activity of the head of vocational educational institution based on the process of analysis of the practical implementation of the pedagogical fundamentals of management. The basic educational directions of the organization of self-education of the head of vocational educational institution for permanent professional development are determined.

Key words: head of vocational educational institution, pedagogical conditions, professional self-improvement, personal development, managerial competence, educational directions, innovations in management.

Постановка проблеми. В умовах модернізації української освіти особливої значущості набуває проблема професіоналізму та компетентності сучасних менеджерів освіти, зокрема керівників професійно-технічних навчальних закладів (далі – керівники ПТНЗ). Замість принципу «освіта на все життя» педагогіка та психологія стали керуватися принципом «освіта

через усе життя», причому головною його формою стає самовдосконалення.

Безперервна освіта як принцип, на якому ґрунтується організація всієї системи освіти у цілому та кожної складової її частини, визначається по суті всіма вченими й діячами освіти. Цією ідеєю керується у своїй діяльності міжнародна організація ЮНЕСКО. За означенням одного з відо-

мих вчених цієї організації Р. Дарве, «безперервна освіта – це процес особистого, соціального і професійного розвитку індивіда протягом його життя. Ця ідея поєднує формальне і неформальне навчання, яке здійснюється з метою придбання і удосконалення профосвіти» [1].

Спроба забезпечити своєчасну адаптацію керівних і педагогічних кадрів освіти до змін у змісті й організації їхньої праці знайшла втілення в ідеї неперервної післядипломної освіти.

Одним з основних завдань системи післядипломної педагогічної освіти щодо освіти керівників ПТНЗ є надання їм знань як менеджерам-фахівцям у галузі управління, що оцінюються лише за їх компетентністю та професійними здібностями.

Наукового вирішення потребують також наявні у педагогічній теорії і практиці суперечності між частим вживанням терміну «самовдосконалення» та значною варіативністю визначення даного поняття; визнанням особистісної детермінованості професійного самовдосконалення керівника ПТНЗ та невизначеністю змісту й структури його готовності до самовдосконалення, на подолання яких і спрямовується наше дослідження.

Аналіз досліджень та публікацій. Першими розробниками теоретичних засад безперервної освіти стали П. Ленгранд, Е. Фор, Ф. Кумис. У наш час проблемі безперервної професійної освіти присвячено чисельні наукові праці (В. Бондар, В. Кремін, С. Крисюк, В. Маслов, Н. Ничкало, В. Олійник, Л. Сергеева, М. Скрипник, Т. Сорочан).

Питанню професійного самовдосконалення присвячено наукові праці таких науковців, як В. Берека, Л. Даниленко, Є. Березняк, В. Мадзігон, Л. Карамушка, В. Маслов та ін.

Вагомим внеском у розвиток теорії управління навчальними закладами стали праці В. Пікельної, Н. Островерхової, Л. Даниленко, Г. Єльнікової, Л. Калініної та ін.

Значний внесок у розробку процесу формування професійної культури керівника навчального закладу взагалі й управлінської культури зокрема зробили К. Абульханова-Славська, В. Бегей, Є. Березняк, В. Бондар, Л. Васильченко, О. Виговська, Г. Єльнікова, І. Жерносек, І. Ісаєв, Л. Карамушка, Ю. Конаржевський, С. Корольок, О. Мармаза, В. Маслов, В. Олійник, Л. Орбан-Лембрик, Є. Павлютенков, Ю. Палеха, В. Пікельна, М. Поташник, Л. Сергеева, Г. Сиротенко та ін.

У працях розкрито пріоритетні принципи управління, модернізовані управлін-

ські функції керівника навчального закладу, сучасні форми й методи управління, стилі управління тощо.

Постановка завдання. Отже, мета статті полягає у визначенні основних педагогічних умов професійного самовдосконалення керівників ПТНЗ.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж перейти до детального розгляду розроблених педагогічних умов професійного самовдосконалення керівників ПТНЗ, вважаємо за доцільне визначити сутність поняття «умови». Вітчизняний дослідник А. Найн під умовами розуміє сукупність об'єктивних можливостей змісту, форм, методів і матеріально-просторового середовища, спрямованих на розв'язання поставлених завдань [6]. З цією думкою погоджується і вітчизняний науковець Є. Хриков. Але він вважає, що докладнішого аналізу потребує твердження про те, що об'єктивні можливості матеріально-просторового середовища є педагогічними умовами. Науковець трактує педагогічні умови як обставини, які зумовлюють певний напрям розвитку педагогічного процесу [11]. Враховуючи здійснений аналіз наукових джерел з даної проблеми, ми у дослідженні під педагогічними умовами розуміємо сукупність зовнішніх і внутрішніх чинників, які зумовлюють результативність процесу професійного самовдосконалення керівників ПТНЗ.

Керівник ПТНЗ здійснює організаційні форми науково-методичної роботи, а також має володіти навичками нового мислення, пов'язаного з проникненням менеджменту в управлінську діяльність керівників ПТНЗ. Ідеться про керівника, який здатен працювати відповідно до зростаючих потоків наукової інформації, сприяти розвитку навчального закладу шляхом упровадження інноваційних освітніх технологій у всіх сферах навчально-виховного процесу, створювати організаційно педагогічні та психологічні умови для професійного зростання та самовдосконалення кожного члена педагогічного колективу.

На нашу думку, керівник ПТНЗ – це кваліфікований компетентний педагог зі сформованими управлінськими компетенціями, який зобов'язаний підвищувати свою компетентність протягом усього періоду професійної діяльності, повинен досконало володіти основами управління, психології, економіки, менеджменту, бути лідером колективу. Керівник ПТНЗ має володіти технологіями менеджменту та маркетингу в освіті, щоб не залишитися осторонь реалій сучасного життя.

Ми цілком поділяємо думку Н. Погрібнової стосовно того, що сучасний керівник

навчального закладу повинен мати високий рівень вербальності, емпатійності, комунікативності; відмінні організаторські, логічні та евристичні здібності; високі морально-вольові та світоглядні характеристики; естетичні смаки; достатні вміння щодо застосування сучасної аудіо- та комп'ютерної техніки; навички у виробленні колективного управлінського рішення; розвинуті вміння та навички щодо проведення основних управлінських заходів; досвід роботи у міжнародних та інноваційних проектах; власні друковані праці наукового характеру; чітко сформоване управлінське кредо; демократичний стиль керівництва [9, с. 17].

Очевидно, що саме система післядипломної педагогічної освіти у цілому є тією специфічною структурою, що забезпечує процес самовдосконалення педагогічних кадрів, у тому числі управлінських.

Метою післядипломної педагогічної освіти, і насамперед, керівників ПТНЗ є забезпечення їхнього цілеспрямованого неперервного професійного зростання, яке, у свою чергу, полягає у зміні громадянської свідомості; формуванні нового способу мислення щодо особистісного зростання; підвищенні кваліфікації керівника як суб'єкта управлінської діяльності протягом усього професійного життя; забезпеченні потреби суспільства у висококваліфікованих керівних кадрах освіти, що мають високий рівень професіоналізму і ціннісних настанов, здатних компетентно і відповідально виконувати професійні завдання та посадові функції у навчальному закладі, впроваджувати новітні технології, сприяти інноваційним освітнім процесам, поєднуючи у такий спосіб найновіші досягнення теорії управління, культури і соціальної практики.

Сучасними характеристиками неперервної освіти керівника ПТНЗ є гнучкість, розмаїтість, доступність у часі та просторі. Подібна освіта, крім необхідності адаптації до змін у фаховій діяльності, перетворюється на процес безупинного розвитку людської особистості. Головною цінністю самоосвіти, як відомо, стає розвиток у людини здатності до самореалізації творчого потенціалу, спрямованості на постійне професійне зростання, саморозвиток та самовдосконалення протягом усього життя.

Найважливішим завданням професійного зростання сучасного керівника ПТНЗ має стати не тільки засвоєння фахових знань і поглиблення професійної компетентності, а й постійний розвиток управлінських якостей.

Освітніми напрямками організації самоосвіти керівника ПТНЗ задля постійного про-

фесійного зростання (за Т. Волобуєвою) можуть бути:

- визначення чітких особистісних цінностей та світоглядних установок;
- усвідомлення особистістю змісту управлінської праці;
- удосконалення навичок вирішення проблем;
- підвищення своєї інформаційної культури;
- розвиток навичок впливу на людей;
- розвиток здатності управляти собою;
- навчання утворювати колектив однодумців;
- розвиток свого творчого потенціалу;
- самостійне забезпечення своєї самоосвіти;
- складання програми навчання підлеглих [2, с. 6].

Загальноприйнятими, традиційними формами підвищення кваліфікації та вдосконалення управлінської компетентності керівників ПТНЗ є відповідні курси на базі Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти Університету менеджменту освіти НАПН.

Курси підвищення кваліфікації, як показує практика, дають сильний стимул для самоосвіти керівників, вказують основні напрями для подальшої їхньої роботи у міжкурсовий період. При цьому слід максимально враховувати активність керівників у самоосвіті, яка залежить від рівня розвитку професійної самосвідомості особистості, ступеня об'єктивності самооцінки, усвідомлення особистих потреб у підвищенні кваліфікації. Без пробудження внутрішньої активності керівників їхнє професійне самовдосконалення навряд чи можливо.

Перед сучасною системою післядипломної освіти виникла необхідність у розробці та експериментальній апробації нових форм дидактичної взаємодії, що відбувається не один раз на п'ять років, а триває безперервно і ґрунтується на усвідомленні значущості процесу самостійного і цілеспрямованого здобуття потрібної інформації.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, науковий супровід професійного самовдосконалення керівників ПТНЗ є однією з форм активного безперервного професійного самовдосконалення. Оновлення та збагачення підходів до підвищення професійної підготовки та удосконалення управлінської компетентності керівника ПТНЗ у сучасних умовах, його неперервне професійне зростання полягає у наданні цій роботі системного характеру.

Керівник сучасного професійно-технічного навчального закладу повинен володіти навичками мислення, пов'язаного

з проникненням менеджменту в управлінську діяльність керівників ПТНЗ.

В цілому можна відзначити, що організація безперервного процесу професійного самовдосконалення керівників ПТНЗ у післядипломній системі освіти є актуальною сучасною проблемою. Її рішення бачиться в удосконаленні наявної системи та використанні повною мірою наукових і методологічних розробок у галузі навчання дорослих.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Васильченко Л.В. Управлінська культура і компетентність керівника / Л.В. Васильченко. – Х. : Основа, 2007. – 176 с. (Б-ка журн. «Управління школою». Вип. 3(51)).
2. Волобуєва Т.В. Самоосвітня діяльність керівника / Т.В. Волобуєва. – Харків : Основа, 2005. – 96 с.
3. Кремень В.Г. Освіта в структурі цивілізаційних змін: актуальні проблеми / В.Г. Кремень // Управління освітою. – 2011. – № 2(254). – С. 3–5.
4. Кремень В.Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (факти, роздуми, перспективи) / В.Г. Кремень. – К. : Грамота, 2003. – 216 с. – С. 105.

5. Маралов В.Г. Основы самопознания и саморазвития : [учеб. пособие для студентов сред. пед. заведений] / В.Г. Маралов. – М. : Академия, 2002. – 256 с.

6. Найн А.Я. Инновации в образовании / А.Я. Найн. – Челябинск : ГУ ПТО адм. Челяб. области: Челяб. филия ИПО МО РФ, 1995. – 228 с.

7. Олійник В.В. Наукові основи управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтєхосвіти : [монографія] / В.В. Олійник. – К. : Міленіум, 2003. – 594 с.

8. Педагогіка і психологія професійної освіти: Результати досліджень і перспективи : [збірник наук. праць] / за ред. І.Я. Зязюна, Н.Г. Ничкало ; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – К., 2001. – 679 с.

9. Погрібна Н. Управління школою по-новому ... / Н. Погрібна. – К. : Шкільний світ, 2009. – 112 с.

10. Рибалко Л.С. Методолого-теоретичні засади професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя (акмеологічний аспект) : [монографія] / Л.С. Рибалко. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2007. – 443 с.

11. Хриков Є.М. Педагогічні умови як складова наукових знань / Є.М. Хриков // Шлях освіти. – 2011. – № 2(60). – С. 11–15.

УДК 378.094+371

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР У КОНТЕКСТІ ПРАКСЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ

Лісна-Міськів Н. Є., аспірант
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
викладач кафедри педіатричних (клінічних) дисциплін
ВНКЗ ЛОР «Львівський інститут медсестринства та лабораторної медицини
імені Андрея Крупинського»

У статті досліджено підходи науковців до потреби формування у майбутніх медичних сестер-бакалаврів особистісно-професійних якостей під час навчання у вищих медичних навчальних закладах. На основі праксеологічного підходу було встановлено, що на якість професійної підготовки майбутніх медичних фахівців найбільше впливають конкретні особистісні та професійні якості, які виступають основою мотиваційної спрямованості усієї професійної діяльності. Обґрунтовано, що на основі праксеологічного підходу до особистісно-професійних якостей слід віднести милосердя і толерантність. У процесі дослідження встановлено сутність та представлена їх характеристика. Доведено, що саме ці якості дають можливість майбутнім медичним сестрам якісно реалізовувати свої професійні функції та суттєво підвищують готовність до професійної діяльності.

Ключові слова: особистісно-професійні якості, милосердя, толерантність, майбутні медичні сестри, професійна підготовка, праксеологічний підхід.

В статье исследованы подходы ученых к необходимости формирования у будущих медицинских сестер-бакалавров личностно-профессиональных качеств при обучении в высших медицинских учебных заведениях. На основе праксеологического подхода было установлено, что на качество профессиональной подготовки будущих медицинских специалистов больше всего влияют конкретные личностные и профессиональные качества, которые выступают основой мотивационной направленности всей профессиональной деятельности. Обосновано, что на основе праксеологического подхода к личностно-профессиональным качествам следует отнести милосердие и толерантность. В процессе исследования установлена сущность и представлена их характеристика. Доказано, что именно эти качества